



**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 20 maja 2019 r.

BADK.DPK.133.23.2019

P9-08/19	Data wpływu petycji 22 marca 2019 r. (uzupełniona 6 maja 2019 r.)
	Data sporządzenia informacji o petycji 16 maja 2019 r.

ZMIANY W WYMIARZE SPRAWIEDLIWOŚCI

TEMAT

PRAWO KARNE I POSTĘPOWANIE KARNE

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, w celu wprowadzenia zmian w wymiarze sprawiedliwości.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Przedmiotem petycji jest postulat wprowadzenia zmian w ustawach:

1) Kodeks karny w następujący sposób:

- zmiana art. 190a w zakresie przestępstwa uchylania się od zapłaty czynszu za trzy pełne okresy płatności lub opłaty dodatkowe albo nie opróżnienie lokalu zajmowanego bez tytułu prawnego;

- art. 192a § 1 powinien otrzymać brzmienie: „Kto przez uporczywe nękanie innej osoby lub osoby mu najbliższej wzbudza u niej lub u osoby mu najbliższej uzasadnionymi okolicznościami poczucie zagrożenia podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”;

- wprowadzenie kary upomnienia, nie odnotowanej w Krajowym Rejestrze Karnym, przy przestępstwach nieumyślnych o nieznacznej społecznej szkodliwości czynu (również w Kodeksie karnym skarbowym);

- wprowadzenie kontratypu prowokacji urzędniczej;

- art. 102 powinien otrzymać brzmienie: „Jeżeli w okresie o którym mowa w art. 101, wszczęto postępowanie, karalność przestępstw określonych w art. 101 § 1 ustaje z upływem 5 lat, a w pozostałych wypadkach z upływem 3 lat od zakończenia tego okresu”;

2) Kodeks wykroczeń poprzez zmianę art. 107, który stanowiłby: „Kto w celu dokuczenia innej osobie złośliwie wprowadza ją w błąd lub w inny sposób złośliwie niepokoi, albo istotnie narusza jej prywatność podlega karze ograniczenia wolności, grzywny do 1 500 zł albo karze nagany”;

3) Kodeks postępowania karnego poprzez:

- wprowadzenie możliwości wnioskowania przez adwokatów/radców prawnych, którzy zostali wyznaczeni z urzędu o wypłatę zaliczki na każdym etapie postępowania, które obejmowałyby minimalne stawki oraz udokumentowane wydatki;

- zmianę składu osobowego w sprawie wniosku o wyłączenie sędziego tj. 1 sędzia i 2 ławników,

- dodanie art. 42 § 5 i art. 48 § 3 o możliwości złożenia zażalenia na postanowienie o odmowie wyłączenia sędziego; zażalenie byłoby rozpoznawane w składzie 1 sędziego i 2 ławników, a w sprawach o zbrodnię w składzie 2 sędziów i 3 ławników (analogicznie postanowienie o odmowie wyłączenia biegłego);

- zmianę art. 275a w zakresie wprowadzenia środka zapobiegawczego w postaci nakazania oskarżonemu, który uchyla się od zapłaty czynszu, stałego opuszczenia i opróżnienia nieruchomości bez wskazania miejsca noclegowego;

- zmianę art. 441 aby w sprawie karnej, jeśli pojawi się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, to z takim zapytaniem kierowanym do Sądu Najwyższego mógłby się zwrócić zarówno Sąd I instancji, jak i Sąd II instancji;

- wprowadzenie określenia czasu trwania postępowania sądowego, a w przypadku jego przekroczenia stronie przysługiwałoby odszkodowanie od Skarbu Państwa w określonej wysokości, zaś Prezes danego Sądu sprawowałby nadzór administracyjny nad daną sprawą;

4) Kodeks karny wykonawczy - wprowadzenie możliwości orzeczenia zastępczej kary grzywny w przypadku nie wykonywania kary ograniczenia wolności, ewentualnie rozszerzenie katalogu podmiotów, gdzie kara ograniczenia wolności może być wykonywana.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600 ze zm.) w art. 32 stanowi, że karami są:

- 1) grzywna;
- 2) ograniczenie wolności;
- 3) pozbawienie wolności;
- 4) 25 lat pozbawienia wolności;
- 5) dożywotnie pozbawienie wolności.

Karalność przestępstwa ustaje (art. 101), jeżeli od jego popełnienia upłynęło lat:

- 1) 30 - gdy czyn stanowi zbrodnię zabójstwa;
- 2) 20 - gdy czyn stanowi inną zbrodnię;
- 2a) 15 - czyn stanowi występki zagrożony karą pozbawienia wolności powyżej 5 lat;
- 3) 10 - czyn stanowi występki zagrożony karą pozbawienia wolności powyżej 3 lat;
- 4) 5 – przy pozostałych występkach.

„Jeżeli w okresie, o którym mowa w art. 101, wszczęto postępowanie, karalność

przestępstw określonych w art. 101 § 1 ustaje z upływem 10 lat, a w pozostałych wypadkach - z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu” (art. 102).

Zgodnie z art. 190a § 1: „Kto przez uporczywe nękanie innej osoby lub osoby jej najbliższej wzbudza u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia lub istotnie narusza jej prywatność, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”.

W Kodeksie karnym przepisy dotyczące przestępstw korupcyjnych zawarto w rozdziałach: XXIX – Przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego, XXXI – Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum oraz XXXVI – Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu.

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2019 r. poz. 821) w art. 107 stanowi, że: „Kto w celu dokuczenia innej osobie złośliwie wprowadza ją w błąd lub w inny sposób złośliwie niepokoi, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny do 1500 złotych albo karze nagany”.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987 ze zm.) w art. 42 normuje tryb wyłączenia sędziego, co może nastąpić: na jego żądanie, z urzędu albo na wniosek strony. Zgodnie z art. 42 § 4 co do zasady o wyłączeniu orzeka sąd, przed którym toczy się postępowanie; w składzie orzekającym w kwestii wyłączenia nie może brać udziału sędzia, którego dotyczy wyłączenie. W przedmiocie wyłączenia sąd orzeka na posiedzeniu. Skład sądu wyznaczają w tym przypadku przepisy ogólne - art. 30 § 1, który stanowi, że sąd orzeka jednoosobowo, chyba że ustawa stanowi inaczej albo ze względu na szczególną zawilóść sprawy lub jej wagę prezes sądu zarządzi jej rozpoznanie w składzie trzech sędziów.

Podstawę wyroku może stanowić tylko całokształt okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej (art. 410). Celem procesu karnego jest m.in. rozstrzygnięcie sprawy w rozsądnym terminie (art. 2 § 1 pkt 4). Rozprawę należy wyznaczyć i przeprowadzić bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 348).

W ciągu 14 dni od daty zamknięcia śledztwa albo od otrzymania aktu oskarżenia sporządzonego przez Policję w dochodzeniu, prokurator sporządza akt oskarżenia lub zatwierdza akt oskarżenia sporządzony przez Policję w dochodzeniu i wnosi go do sądu albo sam wydaje postanowienie o umorzeniu, o zawieszeniu albo o uzupełnieniu śledztwa lub dochodzenia (art. 331 § 1).

Jeżeli przy rozpoznawaniu środka odwoławczego wyłoni się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, sąd odwoławczy może odroczyć rozpoznanie

sprawy i przekazać zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu (art. 441 § 1).

W art. 275a wprowadzono środek zabezpieczający polegający na zastosowaniu nakazu okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej.

Podstawowym aktem regulującym eksmisję jest ustawa z dnia 23 kwietnia 1963 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.). Ponadto ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1234 ze zm.) reguluje zasady i formy ochrony praw lokatorów oraz zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy.

Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. z 2018 r. poz. 75) reguluje zasady i tryb wnoszenia oraz rozpoznawania skargi strony, której prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki zostało naruszone na skutek działania lub bezczynności sądu lub prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800) określa stawki minimalne opłat za czynności adwokackie oraz wysokość opłat za czynności adwokackie przed organami wymiaru sprawiedliwości.

Natomiast **rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu** (Dz. U. z 2019 r. poz. 68) określa szczegółowe zasady ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 676 ze zm.) w art. 53 § 2 stanowi, że skazany ma obowiązek sumiennie wykonywać ciążące na nim obowiązki, a w miejscu pracy lub pobytu przestrzegać ustalonych zasad zachowania, porządku i dyscypliny.

Nadzór nad wykonywaniem kary ograniczenia wolności oraz orzekanie w sprawach dotyczących wykonania tej kary należą do sądu rejonowego, w którego okręgu kara jest lub ma być wykonywana. Czynności związane z organizowaniem i kontrolowaniem

wykonywania kary ograniczenia wolności oraz obowiązków nałożonych na skazanego odbywającego tę karę wykonuje sądowy kurator zawodowy (art. 55). Gdy skazany nie stawi się na wezwanie kuratora lub pouczony o prawach, obowiązkach i konsekwencjach związanych z wykonywaniem nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, uchyla się od odbywania kary ograniczenia wolności lub wykonania ciężących na nim obowiązków, kurator ma obowiązek wystąpienia do sądu z wnioskiem o orzeczenie kary zastępczej (art. 57).

Właściwy wójt, burmistrz lub prezydent miasta, wyznacza miejsca, w których może być wykonywana nieodpłatna, kontrolowana praca na cele społeczne. Podmioty, dla których organ gminy, powiatu lub województwa jest organem założycielskim, a także państwowe lub samorządowe jednostki organizacyjne oraz spółki prawa handlowego z wyłącznym udziałem Skarbu Państwa lub gminy, powiatu bądź województwa, mają obowiązek umożliwienia skazanym wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne. Praca, może być także wykonywana na rzecz instytucji lub organizacji reprezentujących społeczność lokalną oraz w placówkach oświatowo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, podmiotach leczniczych w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, fundacjach, stowarzyszeniach i innych instytucjach lub organizacjach użyteczności publicznej, niosących pomoc charytatywną, za ich zgodą. Praca, może być także wykonywana na rzecz innych podmiotów, którym powierzono w dowolny sposób wykonywanie zadań własnych gminy (art. 56).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 czerwca 2010 r. w sprawie podmiotów, w których jest wykonywana kara ograniczenia wolności oraz praca społecznie użyteczna (Dz. U. Nr 98 poz. 634) określa szczegółowe obowiązki podmiotów, w których wykonywana jest nieodpłatna praca na cele społeczne, i osób odpowiedzialnych za organizowanie i kontrolowanie pracy skazanych, w tym także w zakresie kontaktów z kuratorem. Przy wyznaczaniu tych miejsc wiążąca dla właściwego organu gminy jest sporządzana corocznie, nie później niż do 15 października, opinia prezesa sądu rejonowego określająca potrzeby sądu rejonowego w zakresie wykonywania pracy przez skazanych.

PRACE LEGISLACYJNE:

Do Sejmu 22 lutego 2019 r. wpłynął rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 3251), który dotyczy usprawnienia postępowania karnego, wyeliminowania dostrzeżonych usterek

i błędów legislacyjnych, które występują w ustawie procesowej oraz dostosowania regulacji procesowych do wyzwań wynikających z rozwoju technologicznego; w szczególności chodzi o rezygnację ze zbędnego formalizmu procesowego, wprowadzenie ułatwień dla uczestników postępowania związanych z udziałem w nim, zapobieżenie obstrukcji procesowej stron i szersze zabezpieczenie interesu społecznego w postępowaniu. I czytanie projektu odbyło się 15 marca 2019 r. na posiedzeniu Sejmu.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

W Sejmie trwają prace nad tożsamą petycją (BKSP-145-520/19), którą 4 kwietnia 2019 r. skierowano do Komisji do Spraw Petycji.

Ponadto tożsama petycja 22 marca 2019 r. została złożona do Sądu Apelacyjnego w Szczecinie (nr 1/2019) oraz do Sądu Okręgowego w Przemyślu. W zawiadomieniu z 9 kwietnia 2019 r. o sposobie załatwienia petycji Prezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie wskazał, że petycja „została uwzględniona i przekazana wszystkim sędziom Sądu Apelacyjnego w Szczecinie celem zapoznania”. Podobną treść zawierała odpowiedź z 25 marca 2019 r. z Sądu Okręgowego w Przemyślu.

Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z 23 listopada 2010 r., sygn. akt: II S 28/10 wyjaśnił, że: „Przez przewlekłość postępowania rozumie się w praktyce brak czynności zmierzających do rozstrzygnięcia, zachodzący dłużej niż jest to konieczne do rozważenia sprawy bądź zgromadzenia dowodów. Chodzi o to, by czynności zmierzające do wydania orzeczenia kończącego zabierały odpowiednią ilość czasu, to jest odbywały się bez zbędnej zwłoki (...). Taką zbędną zwłoką nie jest każdy upływ czasu, ale dopiero nadmierne odstępstwo od czasu zwykle koniecznego dla wykonania określonych czynności. Przewlekłość postępowania zachodzi wtedy tylko, gdy zwłoka w czynnościach jest nadmierna (rażąca) i nie znajduje uzasadnienia w obiektywnych okolicznościach sprawy”.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 stycznia 2013 r., sygn. akt: WZ 35/12 zaznaczył, że na postanowienie w przedmiocie wyłączenia sędziego nie służy zażalenie.

Dodatkowo **Sąd Najwyższy** w wyroku z dnia 28 maja 2015 r., sygn. akt IV KK 9/15 stwierdził, że: „Jedynym adresatem norm kompetencyjnych wynikających z art. 444 § 1 k.p.k. jest sąd odwoławczy i wyłącznie do niego należy ocena zasadności wystąpienia z przewidzianą tam inicjatywą - w żaden zatem sposób naruszyć tego przepisu nie może”.

Ponadto sąd odwoławczy w pierwszej kolejności sam jest zobowiązany dokonać wykładni przepisów, a dopiero w sytuacji, w której nie jest w stanie wyjaśnić wątpliwości interpretacyjnych może zwrócić się do Sądu Najwyższego o dokonanie zasadniczej

wykładni ustawy (postanowienie SN z 25 lutego 2016 r., sygn. akt: I KZP 19/15).

Sąd Najwyższy w wyroku z 30 stycznia 2013 r., sygn. akt III KK 213/12 wskazał, że złośliwe niepokojenie w rozumieniu art. 107 k.w. to wzbudzanie niepokoju, obawy, lęku, polegające na zakłóceniu spokoju lub innych zachowaniach wyprowadzających pokrzywdzonego z równowagi psychicznej.

INFORMACJE DODATKOWE:

Nowelizacja ustawy z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz. U. z 2016. poz. 189), zmieniła brzmienie art. 102 k.k. przewidując przedłużenie okresu przedawnienia karalności. Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz. U. Nr 72, poz. 381) wprowadziła art.190a k.k. dotyczący stalkingu.

Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 437 ze zm.) w sposób znaczący zmieniła sposób funkcjonowania postępowania karnego, w szczególności sprawność procesu oraz jego rzetelność, w którym kontrydiktoryjność stanowi jedną z zasad procesu, ułatwiającą dotarcie do prawdy.

W okresie I półrocze 2013 r. – I półrocze 2017 r. średni czas trwania postępowań sądowych wybranych kategorii spraw I instancji wykazuje generalnie lekką tendencję wzrostową. W I półroczu 2015 r. odnotowano, co prawda, dosyć znaczący spadek wartości, natomiast od tamtego okresu średni czas wydłuża się. W I półroczu bieżącego roku osiągnął maksymalną wartość – 5,3 miesiąca¹. Natomiast w sądach okręgowych od kilku półroczy wartości ustabilizowały się w przedziale 8,1–8,2 miesiąca.¹

OPRACOWAŁA

Żaneta Urawska-Łabęcka

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

¹ Podstawowa informacja o działalności sądów powszechnych - I półrocze 2017 na tle poprzednich okresów statystycznych opracowana przez Departament Strategii i Funduszy Europejskich Ministerstwa Sprawiedliwości, lipiec 2017, str. 18 i n.